

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

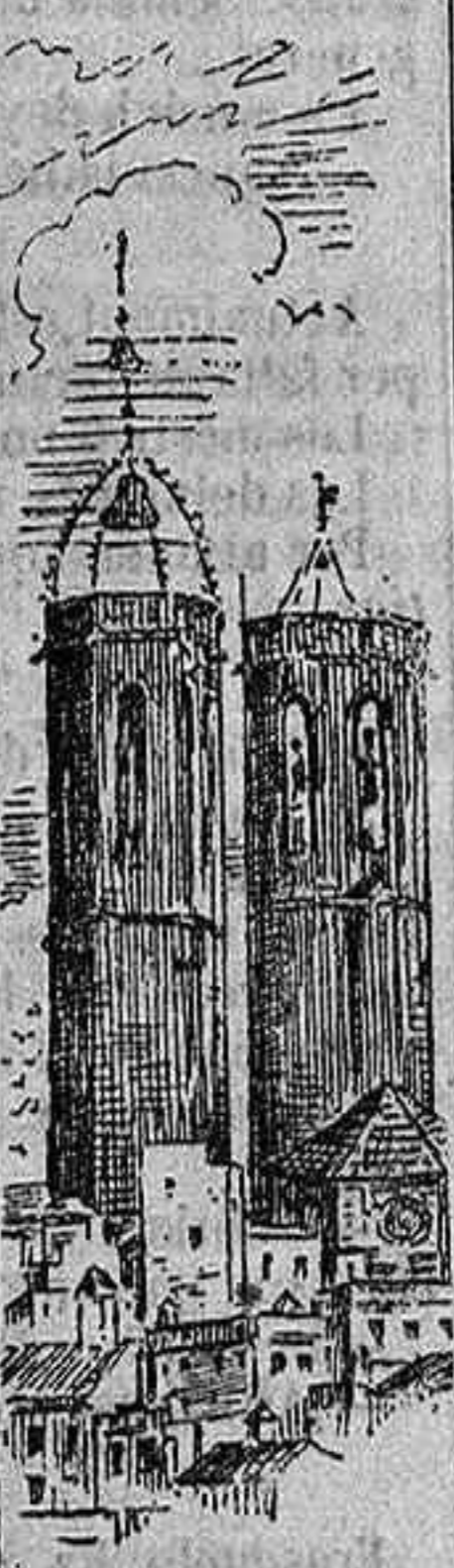

PERIÓDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.
NÚMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18.

SOLER Y ROVIROSA.

Un dia Hartzembusch, després de assistir á la representació de la seva comedia de màgica «La Redoma encantada» que 's donava en lo Circo de Madrid, exclamà:

«La mèva comedia no ha sigut de màgica, fins que 's ha posada en Soler y Rovirosa.»

No sabèm que 's puga fer del nostre pintor escenògrafa un elogi més gran y més merescut.

Soler y Rovirosa es lo rey de la pintura de l'escena. Pot dirse que vá neixe pintor en una época en que encare hi havia preocupacions interposadas en lo camí del cultiu del art. La seva familia s' oposava á que seguís la carrera á que se sentia tant inclinat; pero ell vencé tots los obstacles.

Comensá com á aficionat á l' any 54: no tenia més que 18 anys. Pintá primer pèl teatro de Gracia, restaurá 'l de Mataró, feu varias decoracions pèl Circo, y sempre en companyia del malaguanyat Ballester, recorregué Fransa, Bèlgica é Inglaterra.

Al tornar de son viatge pintá pèl Principal algunas óperas y sarsuelas, entre ellas los Madgiars: fou molt aplaudit, y com que res halaga tant com los aplausos, llavors la oposició de la seva familia 's torná protecció decidida é inteligent.

Soler y Rovirosa.

Paris ve sent desde molts anys lo centro de las bellas arts y sobre tot de las arts teatrals y decorativas. Allá s' dirige en Francisquet, estudiant set anys de carrera baix la direcció Sis Cambon y Thierry, haventlo nomenat aquell, gefe del seu taller. Estudiá perspectiva ab en Biequier; y á l' any 69 torná á Barcelona posant en evidencia desseguida aquellas personals facultats que ja se l' hi coneixian abillantadas per la aplicació y l' estudi. Pintá llavors algunas decoracions pel D. Carlos, y fou saludat com un verdader mestre.

Desde llavors, ja en companyia del avuy difunt y també malaguanyat Francisco Pla, ja tot sol, ha vingut donant dias de gloria á nostra escena.

Ningú olvidará el decorat de las sarselas *Robinson Petit y Lo samit d'aurat*, posadas en lo Circo; lo *Tullipán de las mares*, posada en lo Principal; lo *Moro Benani*, *Las cent doncellas*, lo *Pant del diable*, *La pata de cabra*, *La Redoma encantada*, *La Magia nueva*, *La almoneda del diablo*, *Lo retortje del Montseny*, *De la terra al sol*, etc., etc., etc.

Pòt dirse que en aquest últim temps no s' ha presentat un espectacle de importancia, que no haja dut com á principal recomendació las decoracions de n Soler y Rovirosa.

Y no s' ha limitat á pintar telas y á idear maquinaria: ha combinat elements; ha caracterizat personatjes; ha introduhit innovacions; s' ha presentat sempre com á arbitre de la escena.

Domina el color, lo dibuix y la perspectiva: coneix l' arquitectura, l' hi son familiars l' historia y la geografia. la literatura té en ell un admirador de bon gust y la música un dilettante.

Tots aquests coneixements y el seu geni al servey de l' escena, per força han de produhir maravillas, y que las produheix ho diu lo públich ab los seus aplausos.

Fins aquí l' artista. L' home no es méns apreciable. Mireu la cara, y l' hi veuréu estampada lo que 'ls francesos ne diuen la *bonhomie*. Es franch, atractiu, simpátich, condescendent, tant admirador dels meritis dels altres com despreciador dels propis.

En los seus Habis hi veuréu sempre estampada una rialleta expansiva.

Al seu costat hi obtindrén sempre una conversa animada que 'us retindrà, per més que la feya 'us apresuri y las horas passin.

Treballa ab constancia, y es menester veure'l en lo seu taller, prescindint del fret y de la calor, sempre ab las mans a la tassa, are trasant un projecte, are comunicant un ordre als seus deixebles, are donant l' última mà, los tochs mestres, a una decoració casi acabada.

La virtut més censurable de n Soler es la modestia. Per més que aixó sembli un contrasentit, es una veritat.

Tothom sab qu' en Soler conta cada una de las sévas decoracions per un triunfo; y ningú 's recorda de haverlo vist apareixe una sola vegada á las taulas.

Aquest dia varem aplaudir el decorat de *La Virgen del Pilar*. Set decoracions, entre ellas dos telons curts representant un carrer de Zaragoza mitj destrossat per las bombas y un tros de exterior del temple del Pilar de un color, una llum, y una perspectiva sorprendents. L' art no pot arribar més enllá.

¡Quin relleu! ¡Quin vigor! ¡Quina puresa y quina elegancia! Alló no es una decoració; es un quadro impregnat de vida.

Aquest últim triunfo de n Soler nos ha mogut á col·locar lo seu retrato en la nostra galeria.

Ja que quan lo públich lo crida, no vol sortir may; nosaltres l' agatém pel bras y l' treyem á fora.

Aquí l' tenen.

J. R. R.

UN COP D' ULL ALS TEATROS.

Estrenos y novetats per tot. Sembla que 'ls empresaris s' ho hajan dit, y que ab la calor d' aquests dias hajan madurat en los teatros simultáneament, las obras que tenian preparadas.

Los bufos Arderius, després de atiparse de guanyar diners per medi dels *Nebots del Capitan Grant*, are fan *Viatjes al rededor del mon* viajes curts que ab una nit se n surt y que no costan més que tres ralets per assiento. —Lo decorat de aquesta obra ha sigut restaurat, y fa molt bon efecte y 'ls actors, principalment lo Sr Reiz fan esqueixar de riure.

Al Retiro s' ha estrenat una pessa del pobre Gervasi Roca, actor cómich que vá tenir los seus dias de gloria y de fortuna, y que avuy está sufrint una cruel malaltia. Se titula l' obra *Boigs f'n bitllas*, y encare que té un argument senzill, presenta personatjes ben apuntats, un diálech fácil, y una versificació esmerada.

Al Equestre ha debutat en Battaglia, anomenat Hércules modern, y que fora capás de renyir y vence

al antich. ¡Quina robustés! ¡Quina forsa! Parteix ab las mans un joch de cartas de una estragassada, sosté sobre el ventre una bola de dos cargassas plena d' aygua y alsa ab las dents y passeja pel Circo una taula carregada de cadiras.

—Battaglia, deya un, fora l' únich home capás de portar lo pòndul de l' Espanya.

Un altre novedat: ha tornat en Trewey, y ab aquest artista recobra el Circo l' animació. Ab los seus equilibris coneeguts, y altres de nous ab que ha aumentat lo seu repertori, cada nit entusiasma als espectadors.

Es un artista capás de sostenir una empresa, com una pilota de goma, en lo cayre de un bastonet.

Arribem al Tivoli, ahont dijous vá donars' hi la primera representació de *La Virgen del Pilar*.

No veyem pas per ara que la direcció artistica de aquell teatro e tga prou acertada.

La Virgen del Pilar es un' obra lánquida, sense interès, ab un argument trivial, impregnada de un esperit patriótic y religió molt popular, que té en cambi algunas tiradas de versos escritas ab facilitat.

L' assumpte es de carácter popular, y no obstant la música es de carácter sabi, molt ruidosa, molt complicada; ab una instrumentació teixida ab destresa; pero ab una falta massa evident d' inspiració y de frescura.

L' autor havia de tenir en compte que l' execució de una música semblant exigeix artistas de més facultats que 'ls que treballan al Tivoli.

Respecte á las decoracions, ja n' hem parlat al ocupar los del seu autor, Soler y Rovirosa. Aquest si que allá hont posa el pinzell recull un aplauso.

Y are ab molt gust los parlaria de la Marini y de la companyia italiana, si tingués temps y espay. Haurém de deixarho per la setmana entrant per ferho ab l' extensió deguda; sols los diè que l' art de la d clamació no pot arribar més enllá, y que no es possible combinar més acertadament un conjunt de companyia.

Un periodista saragossá, ocupantse de la companyia italiana, va dir qu' entre ella y 'ls actors espanyols hi ha la mateixa diferencia qu' entre 'ls soldats y 'ls milicians.

Un eco de teatros:

Estava per marxar una corista extranjera mare de un nen de cinch anys y un seu amic l' hi preguntava:

—L' hi ha agradat Barcelona?

—Moltíssim.

—Y á tu nen?

—També.

—Per qué t' ha agradat?

—Per que al lloch havia tingut tants papás que cada dia m' regalessin dulces.

N. N. N.

DESENGANY.

Sortint del ball l' altre dia me vás dir que m' estimavas; y jo locat d' alegria a tre cosa no volia pug la vria't m' agradavas.

Hem tingut va relacions, ja deura f' aprop d' un any, y are m' surts ab a sabons, que perquè no t'inch xi-xons m' has de dona un desengany.

Jo pensava qu' ab vria't amor m' havias portat; pero ve g' ben clarament qu' era tot un fugiment perquè t' dich qu' estech tronat.

No m' f' res, n' e sobra y basta; altra volta t' qu' has de fer y no t' qu' it de ser casta, te veus a mitj de carré á la pública subasta.

Potse tr' his ten desitg, un senoret de pa-tels, que dot gui sense bron etas del teu cor un ral y mitg y dei teu cos tres pessetas.

No soch pobra, tú mateixa has lograt lo que així s' logra: t'inch diners soch rich de sobra; pero t' he volgut coneixe fente vé re qu' era pobra.

Jo, la vria't no m' sab greu, y n' don gracia á D' u; res n' e fa que tu ho divulg' is, jo compro tot o que vulg' is pero t' cor? Ni menys faig preu.

RAMON COLL.

LA MONEDA DE L' HISTORIA.

ANÉCDOTAS DE HOMES CÉLEBRES.

Séneca l' gran filosof y preceptor de Nerón, observant los instints de crueltat d' aquest emperador, vá dirli un dia:

—Desenganyat; es inútil que matis á ningú. Per molts personas que arribis á matar no lograrás arrancar la vida al teu successor.

Al doctor Nelaton lo reputat metje francès, l' hi deya un dels seus admiradors:

—Suposo que sent vosté un anatomich tant hábil, coneixerá perfectament todas las malaltias.

—Si, es veritat que las hauria de coneixe; pero 'ls metjes som com los camalichs y recaders: coneixen tots los carrers, pero no saben lo que passa dintre de las casas.

Quan Napoleon III vá donar lo cop d' estat, disolvént á la Assamblea, un tal M. Vallette diputat, ple de santa indignació vá presentarse voluntariament á la policia.

—Vinch perquè m' agafen! exclamava.

—Y perquè tenim de agafarvos? diguè l' comissari.

—Tinch dos titols per corre la sort dels meus companys; en primer lloch soch diputat, y en segon terme soch profesor de dret.

Una pintura de un rey y de una época. Lo rey es Fernando VII que viatjava per Andalusia, posant una nit á casa de un pagés ricatxo.

—¡Molt bó es lo vi que m' serveixes! diguè Fernando.

—Donchs miri, al celler, encare t' tinch de millor.

—Y t' guardas, sens dupte, per algú que valga més que t' rey? preguntá Fernando.

—Si senyor, responguè t' pagés ab molta sanch freda: lo guardo per dir missa.

ESQUELLOTS.

Fá una calor horrible.

Quan l' any entra en calor, está insoportable: ¡Mare de Déu, quin geni més cremador!

Lo termómetro no fá més que pujar graus y més graus. Sembla un sublimit que de cop y volta t' fan general.

Un músich deya:

—Aquest istiu está en clau de sol.

Actualment están tancadas á Espanya 1543 escolas per falta de recursos.

Los mestres no menjan lo pá material.

Los deixebles no coneixen lo pá intelectual.

Per aixó en aquest país, fém un pá com unas hostias.

Ultima sessió del Ajuntament:

Se tracta de la cessió de un puesto de la pescaderia á una altra persona, y entre 'ls concejals que no deuben tenir assumptos més importants en que ocupar-se, comensa la batalla.

¡Y quina batalla!

Un tiroteig de protestas y crits, un escándol continuat.

—¡Sabria dirme de que s' ocupan? vá preguntar un curios al entrar en lo saló.

—De la Pescaderia.

—¡Ah! Ja s' coneix.

Frascuolo ha sortit ferit del bras en una de las corridas que s' han donat durant las firas de Pamplona.

Un quant temps de lit... y d' aquí que anirém per un altra.

Ell no s' hauria de dir *Frascuolo*, sino *Frescuolo*, perquè de *fresch* n' es molt.

¡Qué fora el dia de Sant Jaume sense toros?

Lo dia aquell en que s' conmemora el tip de crema dels convents que varen ferse 'ls nostres pares y volen que passi sense corrida?

No, de cap manera.

Aquí tenim á un D. Cassiano, que es capás fins de treure's los diners de la butxaca per donarnos aquest gust.

Tindrém corrida el dia de Sant Jaume y corrida el diumenje següent, ab toros navarros y aragalsos, quadrillas del Gordito y de n Felipe Garcia, y tota la requincalla corresponent.

Con que.... prepararse.

Als que vagin al sol, se 'ls donará un titol de *valientes de primera clase*.

S' han concedit los honors de jefe superior de administració civil á un tal Sr. *Regañon*.

Vels' hi aquí un home, que segons lo seu apellido, hasta menjant del presupuesto *reganyará*.

No 'ls dich res lo que farà quan vagin á trobarlo per algun assumpto.

Dias endarrera vá fugir de Barcelona un corredor emportant-se'n uns trenta mil duros. Aquí lo sensible es que siga corredor. Perque si corra tant será molt difícil que l' atrapin.

Un missionista vá anar á la presó de Lalin á fer predicas á un lladre.

Al sortir del establiment vá trobarse á faltar lo rellotje.

Efectes de la mateixa conversió. Un lladre vá sentir á parlar de l' hora de la mort y no vá voler que l' atrapés sense rellotje.

Y aré torna á resultar que 'ls malalts no caben dintre del hósptal de Santa Creu.

De manera que aquí l' malalt més grave que tenim es lo mateix establiment.

No serveix per res.

Molta gent surt de Barcelona á buscar la fresea fora de la ciutat.

—¿Abont vás? vaig preguntar á un amich meu que premia bitllet per l'hopoll.

—A pendre ayguas.

—¿No te'n dus maleta?

—Me l' hi empenyada.

—¿Y sense maleta te'n vás?

—En aquests viatjes no hi ha res al mon que 'm cremi tant com anar embargat.

En los banyes de Carratraca una senyora vá donar á llum quatre criaturas, que totes ellas viuen lo mateix que la mare.

Si es cert que 'l banyes de Carratraca 's recomanan per combatre l' esterilitat, aquí tenen un exemple de las sèvas virtuts. Pero.... caramba. Entre poch y massa!

Una observació.

¿Saben vostés per quin motiu se véu ab tanta freqüencia que una dona guapa 's casi ab un home lleig?

¿No 'u saben? Donchs vaig á dirlos ho.

Las donas guapas generalment son amigas de llubir, y 's figuran que casantse ab un home lleig, la sèva bellesa resalta mes.

Escollat en lo Prado catalá, durant un concert:

—¿Qué l' hi sembla la banda de Artilleria? preguntava una senyoreta á un jove de fora, ab qui volen ferla casar, en lo moment en que la banda de 'n Bresonier estava tocant la simfonia del *Guillermo*.

—Es magnífica, responia 'l jove.

—Escollit, repetia ella, ¿sab lo que están tocant?

Lo jove molt serio:

—Ay, ay ¿qué no 'u véu? tocan los instruments.

Quan ja teniam impresos los números de fora Barcelona, se 'ns diu que s' ha rebut un telégrama en que 's comunica que 'l Jurat de Milan ha absolt al General Boet.

ANACREÓNICA.

Aquí ll daurat matí de primavera hermosa, sota l' espés brancaige de arbre que 'ns feya ombra; a ll seguts en terra damunt la verda moisa, mentres l' airet besava joyós las gallas rojas, á nostre entorn p'ssaván dauradas papallonas.

Allí, al bel trench del alba, quan los aucells entonan sos cantis plens d' armonia seluda t' á l' aurora, t' e-lavas recozada en la surenca soca del arbre que sas brancas ab gentilesa gr' nxa. Allí, tú, suspirant me devas tremolosa:

—«Aquest daurat matí, aquestas gratas horas, son las més fortas mallas de cadena amorosa, que 'ns te ll gats als dos que á tots dos apersona: sols la mort ab sa daltá, es 'ay qui la pot rompre.... ¡Jo t' amo y t' amaré mes ent á de la to' nba'....»

Al core tals paraulas, la má bèu tremolosa, sobre 'l pit vaig p'sarme; y l' ànima go'sosa de que 'l vent s' endugués

sagradas y amorosas las véus ma do sa amiga, llavors de goig j'ívosa, d' estuig feu serví l' cor y vá tancar as tolas. Llavors, tots dos ploravam, y quan la verda moisa rebia nostras llágrimas, naixian i finosas de sens igual bel esa, si rebia preci'osas, servint de testimonis de tas paraulas dolsas. Llavors 'n mitj del éxtasis, la testa tant bufona posavas en ma espalla guaytant las flors simbólicas, jo un b's nava á incrustarme en mitj tas ga las rojas, quan surt d' ent á l' arbreda, (te dirho 'm donch vergonya) t' n pare plé de rabia ¡y 'm clava quatre mormas!

PLUSQU'AMPERFECTE.

QUÈNTOS.

—¡Ay quina sórt, que ha tingut la Pepeta! deya una, minyona de servey parlant ab un artiller.

—¿La que venia ab nosaltres cada diumenje?

—Si.

—¿Qué ha tret la rifa?

—Es lo mateix: se casa ab un que gasta tarot y tot lo dia vá ab coixe.

En aquell moment vá passar la Pepeta de brasset ab un cotxero dels morts.

Dos joves que festejavan, ván tenir una renyina.

—Be de que 't queixas? deya 'l jove que ja comensava á estar empipat. ¿No 'm sacrifico als teus menors capritxos?

—Si: pero no 'm dius paraulas dolsas.

—No t' espantis ja te 'n dire: Terrosset de sucre! ¿Vols res més dols? Terrosset de sucre envenenat!

Uns lladres anavan per robar un pis, y l' amo que vá sentir soroll, a la porta, vá obrir la reixeta exclamant:

—Burros! ¿No veyéu qu' encare no soch al llit?

Los lladres, veyentse sorpresos, van fugir deixant las eynas á terra.

Una senyora molt graciosa explicava la manera com l' hi havia anat en los dos matrimonis que vá contraure.

—Era jove, deya: tenia no més que 17 anys y vaig casarme per primera vegada. ¿Perqué dirian que vaig casarme?

—¿Perqué?

—La primera vegada vaig casarme per curiositat. Un atrevit exclama:

—¿Y la segona?

La senyora ribent:

—La segona vaig casarme per llamineria.

Un fulano que coneixia com ningú 'l maneig de las cartas jugava y pelava a tothom.

—Ara hauria de sortir un rey, deya. Tingan; ja ha sortit! Si t'inch una sort increíble!

Un jugador exclama:

—Si senyor, es molt increíble. Figuris vosté que jo, per probarla 'm havia ficat los quatre reys á la butxaca. Vamos á veure ¿d' hont ha sortit lo que vosté acaba de girarse?

S havia mort un senyor, y un amich del difunt 'l endema del enterro aná á visitar á la viuda.

La trobá rodejada de coneguts prenent café y sent molta broma.

—¿Quina decepció! digué l' amich. Jo 'm creya trobarla trastornada.

—Si senyor, n' estich tant que ab aquests passos tant cruels una dona no sab lo que 's fá.

TRENCA-CAPS.

XARADAS.

I.

Hu des noya n' es la tot á la cua sempre rodejo y quan ab ella fest jo me quedo com un niot. La tot t' es tabaco prima y quant ni vaig á comprá

desitjo ab ella passá un quint-quart p' rque m' estima;

UN CANTOR DE LAS LLETJAS.

II.

Penso y dich sempre formal, que may es hu que una dona vulgui donarse segona quan no sap cosí un total.

PAD SALA.

ACENTIGRAFO.

—¿Qué total Jordi?

—¿Que vols plantá?

—Aqueix tot d' ordi.

Ja pots rumia.

MORCLOBOCONGOF.

MUDANSA.

A tot sempre hi trobarás algun tot que ve de viatge, y total n' es una dona ó més ben dit es un ángel.

UN TIPO.

COMBINACIÓ NUMERICA.

Sustituir los pichs ab números que sumats vertical y diagonalment donguin 21.

UN LLORETENCH.

CONVERSA.

—¡O'á Paul!

—Mira, vinch á veure't.

—Home, qui havia de pensarho.

—¿'aps q' e 'm caso?

—No ho sabia. Y ab qui?

—Ja t' ho he dit.

PERE VENTURA.

BOMBO DE PARAULAS.

Sustituir los pichs ab lletres que llegidas vertical y horisontalment digan: la 1.ª ratlla una lletra; la 2.ª un peix; la 3.ª una ciutat; la 4.ª lo que hi ha en tota casa y la 5.ª una lletra.

S. SANJOAN.

GEROGLIFICH.

L
ALL
en
GUANO
TOS
OS
P
RO
tren
KD
MOL
OS

PEP DE L' OLLA.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN L' ULTIM NÚMERO.

1. XARADA 1.ª—Colomi.
2. IDEM 2.ª—Malica.
3. MUDANSA.—Jorn, torn, corn.
3. SINONIMIA.—Rosa, rossa, rosa.
4. LOGOGRIFO NUMERIC.—Figuera.
6. TRIANGUL DE PARAULAS.—Pollas
Ollas
Llãs
As
S
5. CONVERSA.—Dolores.
7. GEROGLIFICH.—No hi ha foch sense fum.

L' AS D' OROS.

Historia detallada y verídica de la terrible desgracia sucedida, no se sab ahont, al *as d' oros* que 'l duch de Módena vá deixar á D. Cárlos, ab altres cosas que trobará 'l curiós lector.

En aquesta vall de llàgrimas hi passen de tant en tant uns cassos com á cabassos, que proban ab claretat que per més que 'ls homes diguin hi ha un poder secret y estrany que no deixa sense cástich al que cástich déu trobar.

En una ciutat de Italia, en la encisera Milan, la pàtria de aquelles moscas que pican tant als malalts, vivian en una fonda, que 'n diuhen de la Ciutat, Don Cárlos, que Déu no guardi, y altres tres acompanyants.

En un quarto de la casa s' hi havia també instalat una certa baronesa, que segons s' ha probat ja cada vespre, molt moixoní, se 'n baixava á conversar ab Don Cárlos al seu quarto hont sopavan tots plegats.

Un dia al citat Don Cárlos se l' hi ocorreix convidar al senyor baró Galvani, y quan l' hi anava ensenyant totes las creus y medallas que escapantse l' hi han donat troba 'oh sorpresa tremenda! que un Toison d' or molt com cal qu' ell anomena *l' as d' oros*, ha sigut d' allí robat.

Relatá aquí la sorpresa que aixó á tot' hom vá causar fora una cosa impossible: van aná' á donarne part, y entre tant la comitiva als pochos dias vá marxar á Turin, (no aquell dels toros) y á Paris més endavant.

Allí diu que comensaren á pensar y sospitar si 'l robador de *l' as d' oros* fora en Boet, general

que acompanyava á Don Cárlos, y 'ls indicis foren tants que al últim s' enviá á dirho al jutje que allá á Milan anava arreglant la causa, perque averigués lo cas.

Després de mesos y mesos d' anar fent y preguntant vá comensarse la vista als últims del mes passat.

La ploma 's trenca y s' esquerda al anarli á fé apuntar las miserias y estranyesas que 'l procés ha revelat.

En Boet parla y explica que Don Cárlos de temps ha l' hi devia fortas sumas que no podia cobrar, ja dels seus secrets negocis, ja per haverlo salvat de tenir cert desafio ab un marit enfadat, qual esposa ell festejava quan á Russia van anar.

Diu que Don Cárlos vá dirli que si en un plasso marcat los quartets no l' hi arribavan, podia anar escampant los brillants que l' hi entregava venentlos ben d' amagat.

Y l' hi vá donar *l' as d' oros* que 'l general vá guardar, hasta que pensant un dia que 'ls diners no 's veyan may vá dá 'ls brillants á la dona que 'ls vá vendre, y aquí está, conta en Boet, lo misteri d' aquest procés especial.

Pero surten testimonis, que algú diu si son comprats, y un explica que Don Cárlos tenia diners en gran y que per tant no es probable que aquest fet sigui vritat.

En Boet pren la paraula, y treu mil datos, probant

qu' es de Don Cárlos la idea de ferse veure robat per no disgustá á sa esposa y als carlistas y emigrats, anyadint que la Samoggy, la baronesa del cas, fou la que guardá la joya lo dia en que va volar.

Aquí s' arma tal enredo que ningú 'l pot posá en clar. Lo criat diu que ab Don Cárlos no ha vist la Samoggy may y menos dins del seu quarto, com algú vé á suposar; y una dona de la fonda afirma que cap al tart molts dias veyá qu' hi entrava no surtint fins l' endemá.

Un testimoni assegura que Don Cárlos no ha donat may convits á una senyora, ni ha tingut tractes ab cap; y un mosso conta tot sério qu' ell un dia vá portar dugas banyeras al quarto, y hi va veure festejant Don Cárlos y la Samoggy que van pendre 'l bany plegats.

Surten tipos sense solta que contan qu' ells s' han posat despertadors á l' hermilla y rellotjes á un cabás; parlan homes que no saben res de lo que 'ls ha passat; venen altres que relatan lo que no 'ls ha passat may y de tot aquest barullo ben desfet y ben triat se 'n treu en net que Don Cárlos es un home repugnant, que 'l tal Boet es un *lassaro* que ningú l' entendreá may, y entre mitj dels foscos núvols que 'l procés ha condensat, y entre mitj de las tenebras de que tot va rodejat,

no més hi sura *l' as d' oros*, símbol etern y brillant del descrédit del Rey Camas y del inmens pataplaf que ha dat la causa carlista al derrumbarse á Milan, enfonsantse en la ignominia per tota una eternitat.

Veus' aquí lectors caríssims lo gran fracás que ha passat ab lo anomenat *as d' oros* que un oncle mort va deixar al celeberrim Don Cárlos, aquell rey original que conquista... baronesas, y té criats carcamals, y pren banys ab companyia, y ompla 'l mon de cap á cap ab los seus fets estrambótics, que sens dupte passarán á la historia dels escándols, per exemple y desengany de generacions futuras, y que ilustren ja de pás als beyatos y fanátichs y altres animals estranys.

Pe 'l demés, aixó 'ns demostra los medis grans é ignorats de que 's val la Providencia quan vol moure un dalt-á-baix.

Don Cárlos, fá temps tenia necessitat, y molt gran, de rebre un cástich tremendo y ara 'l cástich ha arribat.

Vosaltres, miseros homes, pecadors com á mortals, tots los que teniu *as d' oros*, no volguéu may olvidar aquest profitós exemple, y si no 'us voléu trobar en un fracás tant tremendo, no feu lo que pe 'l seu mal y 'l de la causa carlista, va fe 'l rey sense vasalls, que avuy de rabia s' arrenca tota la llana del cap.